

Jak psát akademickou esej

Jaromír Škoda

kontakt: jaromir.skoda@lfmotol.cuni.cz

Dobrá praxe psaní akademických textů odděluje amatérský a profesionální přístup k publikační činnosti. Je jisté, že dobrý obsah je základem dobré práce, ale kvalitní forma podání podtrhne vaši práci. Forma se může významně lišit jak mezi jedinci, tak mezi institucemi. Nelze proto říct, že ten či onen přístup je lepší či horší. Přesto existují nepsaná pravidla, která oddělují kvalitní a nekvalitní texty. Nejčastější chyby a naše nároky vám předloží tato krátká esej. Zároveň tuto esej využijete jako šablonu pro psaní vaší práce.

Klíčová slova: akademické psaní, esej, formátování, argumentace

Úvod

Jmenovitě se podíváme v rámci formy na – gramatiku, stylistiku, strukturování a grafiku. Ohledně obsahu předložíme několik tipů k – argumentaci a ilustraci (textové a grafické). Poukáží také na to, čeho je dobré se v textu vyvarovat – analogie a argumentační fauly. Závěrem textu, potom co pročtete obecné nároky, se dozvíte nároky na vaši práci.

GRAMATIKA

S gramatikou byste měli být obeznámeni z předchozích stupňů vzdělávání. Přesto je zde několik prvků, kterých si editoři při korekcích všimají. Jako například:

Rozdíl mezi spojovníky „-“ a pomlčkami „-“ (Černá, a další, 2019). Dále je to využití lomítek „/“, které poukazují na alternativnost pojmů.

Významný rozdíl najdeme i u zápisu procent. Mezera mezi číslovkou a znakem určuje význam. Takže přídatné jméno *desetiprocentní* (žádná mezera ve slově) můžeme zapsat jako „10%“. *Deset procent* (mezera mezi slovy) ovšem zapíšeme jako „10 %“.

Další častou chybou je výskyt dvojitých mezer („ “), které je po napsání textu třeba zkrátit.

Nezapomínejte také na to, že je nutné označit metajazyk např. *italicem* nebo uvozovkami, např. věta.: „Pojem *spravedlnost* [/ „spravedlnost“] v etice znamená [...]“

STYLISTIKA

Napříč textem je vhodné dodržovat jednotný literární styl. Stejně jako všude platí, že jsme v psaní textů individualisté a preferujeme ten či onen způsob psaní. Konzistence podmiňuje kvalitní formu, kvalitní forma podmiňuje dobrý text.

Mezi častá opakovaná zaškobrtnutí ve stylistice patří:

Přestože český úzus a literatura užívá rozkazovací způsob „viz“, doporučuji během akademických studií používat vykání: „vizte“.

Často je třeba užít příkladů a výčtů. K tomu používám zkratky „např.“ nebo „apod.“. Pamatujte, že se nemohou objevovat v témže výčtu obě.

Trochu paradoxně k předchozímu odstavci je ale třeba upozornit na to, že by v textu neměly být zkratky upřednostňovány. Nic se nestane, pokud „např.“ nahradíte slovem „například“.

Je nevhodné použít *italic* tam, kde využíváte **bold** a naopak.

Čísla *jednoslovná* zapisujeme slovy, ale delší číselné zápisy číslicemi. K tomu je třeba upozornit, že užitý styl písma „Corbel“ nevyrovnává písmo a je třeba v záložce „Písmo – Upřesnit“ nastavit formátování číselných tvarů z „výchozí“ na „vyrovnané“, jak upřesňuje manuál pro jednotný vizuální styl 2. LF UK (2. LF UK, 2017). Povšimněte si na příkladu: chybně: „123456“, správně: „123456¹“. Starší verze MS Word tuto funkci nemají a nezobrazí ani novější verze správně. Pokud nevlastníte aktuální MS Word, doporučuji používat k psaní číslic font Calibri.

Souvětí jsou dalším častým problémem. Přestože barokní způsob nekonečných souvětí má svůj půvab

¹ Pokud na příkladu nevidíte rozdíl, s největší pravděpodobností je váš textový editor neaktuální. V takovém případě použijte ve vaší práci pro psaní číslic font Calibri.

v krásné literatuře, nehodí se pro odborný text. Věty mají být krátké a k věci. Dobrým pravidlem je zkusit si po sobě přečíst celé souvětí. Pokud to nezládnete s klidem na jediný nádech, doporučuji souvětí rozdělit. Nespornou výhodou je jasnější a čistší argumentace. Nejčastějším výskytem logických nejasností jsou právě málo přehledná souvětí.

Nejčastějším problémem jsou cizí slova. Pro nadužívání cizích slov se vžil ironický název *obskurantní terorismus* a jako v případě tohoto pojmenování je dobré se takových pojmů vyvarovat. Česká akademická tradice autory mylně vede k domněnce, že odbornost se odvozuje od množství užitých cizích slov. Přestože se v oblasti zdravotnictví nevyhneme používání některých zavedených pojmů, měli bychom dávat přednost českým ekvivalentům (nebo lépe: protějškům). Důvodem je, že kvalita odborného textu se vždy nutně zakládá na jeho obsahu a cizí slova mohou zkomplikovat čtení. Může to tak vytvořit iluzi, že dobrý text je horší, nebo naopak, že obsahově špatný text má v sobě myšlenku.

Poslední poznámkou je psaní názvů kapitol. Vyhněte se psaní dlouhých názvů. Názvy kapitol stejně jako odstavce mají vypomoci čtenáři s orientací. Nic víc, ale také nic míň. Za esteticky nejčistší se považují jednoslovné názvy kapitol.

STRUKTUROVÁNÍ

Text by měl vždy obsahovat odkaz na publikující instituci (fakulta, časopis apod.), název příspěvku, jméno autora a kontakt na něj. Část se obvykle objevuje v záhlaví, neopomeňte ho upravit. Před psaním vlastního textu může pomoci také vytvoření si detailní osnovy včetně postupu jednotlivých argumentů a z nich logicky plynoucích závěrů (vizte níže). Vlastní text začínáme *abstraktem* (v případě publicistiky *perexem*). Obsahuje shrnutí tématu článku včetně závěrů. Z abstraktu by mělo být také zřejmé, co nového vaše práce přináší. Součástí abstraktu jsou klíčová slova. Vyberte tři až pět.

Následuje úvod. Obsahuje vymezení práce, v některých případech i autorovu motivaci pro výběr tohoto tématu. Nejdůležitější je jasné vymezení hypotéz/předpokladů nebo tvrzení, které chce autor prokazovat/obhajovat.

Nejdelší částí je tělo, které postupně zpřístupní čtenáři proces argumentace (vizte níže). Vlastní text končí závěrem a diskuzí (vizte níže). Následuje blok s použitou literaturou.

Doporučuji psát abstrakt, úvod, diskuzi a závěr jako poslední. Důvodem je to, že argumentace se i v průběhu psaní může organicky vyvíjet.

GRAFIKA

Grafický formát, který máte před sebou, imituje odborné časopisy. Abyste si takové zpracování osvojili a zároveň se seznámili s editorskou činností, vyžadujeme použití tohoto textu jako šablony.

Setkáte-li se s problémy ve formátování, nezaoufejte. Je to náš záměr. Mé osobní doporučení je vždy psát text „nanečisto“ do vlastního souboru a následně ho vložit a zformátovat podle potřeb zadání.

Písmo je standardizováno dle nároků 2. LF UK (2. LF UK, 2017). Pro vaše akademické psaní v budoucnosti doporučuji používání fontu Calibri nebo patkových písem (paradoxně oproti našemu manuálu). Náš manuál upřednostňuje estetiku na úkor rychlosti čtení.

Pokud budete vkládat grafy, tolerujte dvousloupcové rozvržení dokumentu. Grafika, font tabulek a grafů musí odpovídat formátování celého textu. Následující graf (vizte graf 1) ukazuje, zda studenti v akademickém roce 2017/2018 založili své eseje na navržených citátech, nebo zda zvolili cestu formulování vlastního tématu.

Graf 1

Zdroj: archiv Ústavu lékařské etiky a humanitních základů medicíny 2. LF UK.

Obdobná pravidla se týkají i vkládání tabulek. Grafickému a kreativně se meze nekladou, dokud předkládáte data jasně a přehledně. V následujícím přehledu (vizte Tab. 1) si povšimněte četností jednotlivých témat esejů v akademickém roce 2017/2018.

Tab. 1 – Témata esejů 2017/2018

téma	četnost
germinální etika	14
terminální etika	7
svoboda volby	6
jiné	111

Zdroj: archiv Ústavu lékařské etiky a humanitních základů medicíny 2. LF UK.

Zachovejte také velikost a odsazení fontů, tak jak jsou nastaveny v tomto souboru. Budete-li někdy psát vlastní odborné texty, osvojte si vytváření stylů na záložce „Domů“.

Častou chybou je zdvojení označení odstavce. Buď zvolte odsazení mezi odstavci (jako v tomto dokumentu), nebo odsazení prvního řádku odstavce (např. jak to znáte z knih). Odsazení prvního řádku se řídí vlastními pravidly. V případě, že ho chcete používat, nedosadíte první řádek prvního odstavce, ale až následující. Nekombinujte zmíněná odlišení odstavců.

CITACE

Existuje řada citačních úzů. Vzhledem k zahraniční a české zdravotnické praxi doporučujeme obecně využívat styl APA (American Psychological Association, 2010). Ve vaší esejí vyžadujeme právě tento úzus.

Osobně doporučuji naučit se pracovat se záložkou „Reference“ ve Wordu. Umožní vám od počátku studií shromažďovat vámi citovanou literaturu, což oceníte ve vaší budoucí akademické práci. Zároveň vám umožní vygenerovat citaci v textu a lehce vygenerovat seznam použité literatury.

Nezapomeňte ale, že citujete-li přímo (nebo se nepřímo odkazujete ke konkrétní části textu) je třeba přidat číslo/a stran. Pravidla s přímou citací jsou stejná jako v češtině.

Předpokládejte, že vše už bylo napsáno a řečeno. Necitování je plagiátorství a nevědomost v tomto případě neomlouvá.

Cílem vašeho textu není v první řadě vyřešit etická dilemata, ale naučit se o těchto tématech odborně psát a přemýšlet. Vlastní a geniální řešení etických dilemat je ale samozřejmě vítáno.

ARGUMENTACE

Tato oblast klade na studenta vůbec největší nároky. Ač by se to nemuselo zdát, existuje jasná a mechanická nauka, jak argumentovat. Tu se v našem prostředí naučíte spíše praxí než v rámci studijního předmětu.

Nejdřív si řekněme, co do akademického textu nepatří. Jsou to (vlastní) pocity použité jako argumenty. Emoce patří do krásné literatury, ale nikdy do akademického textu – včetně filozofických úvah. Příkladem nepřijatelné praxe buď smyšlený příklad závěru: „Přes položené kritiky, je opravdu možné přistoupit na argumenty pro eutanázii? Vždyť se stačí podívat do očí umírajících a vidíme tu žízňovou touhu po životě.“ Tento smyšlený

příklad je dostatečný důvod doporučit pisateli přepsat celou práci. Jak ale následovat dobrou praxi?

Argumentace je proces a jeho výsledkem je argument. Základní argument se skládá 1. z předpokladů a 2. ze závěru, který plyne z předpokladů. Nejproslulejším příkladem je tento:

př. 1	Všichni lidé jsou smrtelní.
př. 2	Sokrates je člověk.
z:	Sokrates je smrtelný.

Akademický text dělá totéž, ale předpoklady jsou rozepsané, případně jich je víc (nejméně ale dva). Ve výzkumných pracích zpravidla jednomu z předpokladů odpovídá hypotéza a druhý předpoklad se rozpadá do výzkumných zjištění, z nichž by měl plynout závěr.

Nezapomínejte tedy, že jako pisatelé předkládáte právě *závěr* – to je cíl vaší práce. Závěr musí přinášet něco nového, vlastního a užitečného. S tím také souvisí to, že důkazní břemeno je vždy (stejně jako ve *face-to-face* dialogu) na straně pisatele. Není tedy možné se od závěru s politickou grácií distancovat.

Argumentace by měla být také součástí *diskuze*, která se zpravidla objevuje před samotným *závěrem*. Mimo jiné autor v diskuzi představuje míru své obeznámenosti s tématem (např. relevantní literaturu s opačnými či souhlasnými závěry) a upozorňuje na možné limity předložené práce (např. zdůvodňuje, proč si vybral zrovna tu literaturu, kterou uvádí ve zdrojích).

Účel takové *diskuze* je dvojaký. Za prvé se v ní vyrovnáváte s postoji autorů, kteří zastávají jiný názor než vy, za druhé v ní přiznáváte limitace vlastní práce. Čím víc protiargumentů dokážete předložit (a citovat), tím líp. Je žádoucí prokázat, že se díky studiu zdrojů vyznáte v často protichůdných postojích, které různí autoři v daném tématu zastávají. V limitacích studie zase uvádíte, čím byste svoji práci mohli vylepšit, kdybyste měli ideální množství času/energie/studia... Uvádíte, že jste si vědomi vlastních omezení, že víte, kde přesně vaše argumentace „nesedí“ a proč je tomu tak. Pisatelův záměr má prohloubit čtenářovo chápání problematiky, nikoliv zabarikádování se ve vlastním stanovisku, které nepřipustí následný dialog.

Zjednodušeně řečeno celý proces článku vypadá takto: Čtenář musí být na základě *abstraktu* schopen pochopit, o čem práce je. Na základě *úvodu* musí porozumět cílům práce. *Závěr* je pak jasnou, stručnou, ale úplnou odpovědí na vymezené otázky v *úvodu*. Tělo textu obsahující argument pak čtenáři poskytuje možnost

pochopit, jak autor k tomu či onomu závěru došel, a pochopitelně se může skládat z řady podkapitol.

ILUSTRACE

Nejedná se o ilustrace grafické v rámci prezentace výzkumných dat, ale může se jednat i o ilustraci textovou. Zvláště pokud píšete úvahu, není od věci předkládat příklady, na kterých prokazujete své předpoklady i závěry. Poukážete tak na své porozumění předložené argumentaci a zpřístupníte své myšlení čtenáři. Pisatel si také může ověřit, jak je jeho myšlení precizní tím, že se vyrovnává s protipříklady.

Již jsme si řekli, co text musí obsahovat a kde se často objevují zaškrtnutí. Co ale v textu nesmí být, se dozvíte nyní.

ANALOGIE

„Život je jako mávnutí motýlích křídel.“ Není. To, co je, je tak, jak to je, a není to, jako něco jiného. Analogie nikdy nemohou sloužit jako argument, protože fungují na přirovnání podstaty skutečnosti A ke skutečnosti B. Příklad této špatné praxe: „O neurovědě z pohledu psychoanalýzy bylo vydáno zhruba tolik procent knih jako o evoluci z pohledu kreacionismu.“ Z tohoto tvrzení nikterak neplyne, že existuje podobnost mezi psychoanalýzou a kreacionismem. Uznávám ovšem, že někteří autoři stále promýšlí analogii jako argument (Hesse, 1964). Často ovšem nedohlíží, že se jejich představy pod vlastními pravidly hroutí.

Analogie ovšem mohou sloužit jako dobré ilustrace. V takovém případě mohou zpřístupnit čtenáři proces vašeho myšlení. Obecně ale doporučuji nevyužívat analogie vůbec nebo velmi obezřetně.

ARGUMENTAČNÍ FAULY

Dva příklady takových faulů už jsem uvedl: nevhodně použitá analogie a důraz na pocity. Kvalitní přehled najdete [zde](#) (McCandless, 2012).

Nikterak nepopírám význam rétoriky v politice a umění. Znovu ale platí, že do akademických textů nepatří. Je zjevné, že nevědomých sofistů se může student dopustit a není to ostuda (oproti odborníkům), ale není přípustné vědomé užití. Zvláště to nedoporučuji na ústavu zabývající se etikou.

NÁROKY NA VAŠI PRÁCI

Jak jste jistě pochopili, přístup k psaní odborných textů se může mezi lidmi výrazně lišit. Přesto platí, že je dobré znát příklady dobré praxe a zažité konvence. Cvičení dělá mistra a nejinak je tomu i při akademickém psaní. Snad vám tedy tato šablona poslouží jako bezpečný přístav, ze

kterého budete moci vycházet vstříc vlastnímu experimentování při akademickém psaní.

A hned prvním akademickou metou je napsání zápočtové eseje. Včetně mezer musí mít rozsah 3600–5400 znaků (nezapočítáme seznam použité literatury, záhlaví, zápatí a dvojité mezery). Základ práce se může opírat buď o navržené citáty (dozvíte se na příslušné přednášce), nebo vlastní myšlenku, která patří do obsahu daného vyučovaného předmětu. Data a způsob odevzdání určí přednášející.

CITOVANÁ LITERATURA

2. LF UK. (2017). *Logomanuál*. Praha: 2. LF UK. Načteno z <https://www.lf2.cuni.cz/dokumenty/jednotny-vizualni-styl>

American Psychological Association. (2010). *Publication manual of the American Psychological Association* (6. vyd.). Washington: DC: American Psychological Association.

Černá, A., Chromý, J., Konečná, H., Mžourková, H., Pravdová, M., Prošek, M., . . . Uhlířová, L. (2019). Načteno z Internetová jazyková příručka: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=164>

Hesse, M. B. (1964). Analogy and Confirmation Theory. *Philosophy of Science*(31), stránky 319–327.

McCandless, D. (2012). *Argumentační fauly*. (M. Picha, Redaktor) Načteno z Centrum občanského vzdělávání: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/work/ke-stazeni/argumentacni-fauly-A3-barva.pdf>